

Antonio-Toni Juričić i Marinela Aleksovski

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zaokružena priča – Vukovar

U članku će biti predstavljene nastavne aktivnosti i povezivanje studentskih projekata s nastavom književnosti i kulture iz perspektive dvaju lektora. Opisana je organizacija spomenutih projekata, terenske nastave i aktivnosti u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik (na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu). Opisani projekti Croaticuma predviđeni su za niži i viši napredni stupanj (prema ZEROJ-u: B2+ / C1), a pojedine nastavne aktivnosti moguće je provoditi i na nižim razinama učenja jezika. Studentski projekti obuhvaćaju timski rad i suradničko učenje te aktivno sudjelovanje u organizaciji književne večeri. Terenska nastava uključuje prethodnu pripremu svih sudionika pomoću uključivanja različitih, ali tematski povezanih sadržaja u samu nastavu. Tako se za projekt Vukovar povezala nastava književnosti (čitanje romana Hotel Zagorje za lektiru), projekt organizacije gostovanja autorice romana Ivane Simić Bodrožić, projekcija filmova o Vukovaru, terenska nastava u obliku grupnog posjeta Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata i slušanje predavanja ravnatelja dr. sc. Ante Nazora te zajedničkog odlaska na jednodnevni izlet u Vukovar i Ilok. Projekt E-novine te književna interpretacija romana Hotel Zagorje zaokružuju našu priču o Vukovaru.

Ključne riječi: nastavne aktivnosti, studentski projekti, terenska nastava, suradničko učenje, hrvatski kao drugi i strani jezik

0. Uvod

U Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu već tradicionalno organiziramo brojne nastavne i izvannastavne aktivnosti te studentske projekte koje smo predstavljali na *Stručnim savjetovanjima za lektore inojezičnoga hrvatskoga* (SIH), međunarodnim znanstvenim skupovima *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (HIDIS) i *Petom hrvatskom slavističkom kongresu* održanom u Rijeci (7. – 10. rujna 2010.), ali svake godine pokušavamo napraviti korak više tako da svoja prethodna iskustva i saznanja povežemo zaokružujući ih u tematske cjeline poput ljetnog semestra ak. god. 2010/2011. Naime, upravo je taj tematski semestar sjedinio sve razine učenja hrvatskog jezika kao drugog i stranog s ciljem da se našim polaznicima približi jedan hrvatski grad i njegova povijest pomoću književnih tekstova, susreta s građanima toga grada, s prognanicima i njihovim pričama, s liječnicima, braniteljima te književnicima koji su na svoj način obranili uspomenu na Vukovar, ali i uspomenu na jedno povijesno doba stvaranja neovisne Republike Hrvatske. S obzirom na važnost Vukovara i sudbine Vukovaraca u novijoj

hrvatskoj povijesti odlučili smo studente izložiti novim iskustvima koja bi pomoću procesa iskustvenog učenja transformirali u trajnija znanja o hrvatskom jeziku, ali i svijetu koji taj jezik zrcali u sebi.

1. Pristup

Pristup koji smo odabrali temelji se na sinesteziji, a model iskustvenog učenja na Kolbovu ciklusu (Knowles i sur. 1998) i sastoji se od četiri koraka:

- I. konkretno iskustvo (primjerice – organiziranje gostovanja pisca, tj. književne večeri)
- II. refleksivno promatranje (odlazak na kulturne događaje, književne promocije i sl.)
- III. apstraktno razmišljanje (zajednička izrada plana gostovanja)
- IV. provjeravanje implikacija novih pojmova u novim situacijama i (li) aktivno eksperimentiranje (glavni pokus za gostovanje te aktivno vođenje i moderiranje književnog susreta).

Studenti su motiviraniji te lakše uče ako svrhu sadržaja koji im je ponuđen prepoznaju kao osobni cilj, a posebno kad učenje preraste u osobno iskustvo. Pritom samoprocjena postaje puno važnija od vrednovanja i ocjenjivanja drugih sudionika jer se provedba nekog projekta ili izvršenje zadatka ne usmjerava prema ocjeni kao glavnom pokazatelju uspješnosti, već se uspješnost pokazuje i dokazuje u suradnji s drugima, a rezultat zajedničkih napora nije samo uspješan studentski projekt već i stjecanje važnih socijalnih vještina poput izražavanja vlastitog mišljenja, aktivnog slušanja sugovornika, dogovaranja oko pojedinih etapa projekta, umijeća pregovaranja, davanja prijedloga i konstruktivnih kritika, prezentacije i javnog nastupa itd. Projekti su uvijek složeniji od individualnih zadataka, teže ih je evaluirati pa umjesto ocjena nastavnici obično daju opisne komentare u kojima uz pohvale mora biti uključeno i ono što bi se moglo popraviti ili ispraviti jer se na greškama uči. Stoga je dobro omogućiti i samim studentima da rasprave u grupi sve dobivene komentare te porazgovaraju o pojedinačnom doprinosu svakoga ponaosob. Tako se preuzimanje odgovornosti za određeni dio zadatka ili projekta ipak na kraju individualizira premda je cilj bio i ostao zajednički. Takvo je učenje iznimno važno za motivaciju, a motivacija je u procesu učenja nekog jezika vrlo nepobitna. Stoga se pitamo kako motivirati skupinu na suradnju i izvedbu nekog projekta. Kao prvo, moramo imati na umu tko je ciljana skupina, odnosno moramo ih upoznati kako bismo poznavali njihove interese, motive za učenje pa tako bolje procijenili na kakvu bi projektu većina učenika rado surađivala. Zbog toga se često već na prvim satima provode ankete i upitnici koji nam mogu pomoći pri našoj procjeni. Osmišljavanje primjerenih aktivnosti i zanimljivih projekata kreativan je dio posla koji se može odraditi zajedno s drugim nastavnicima jer se na taj način neke ideje brže iskristaliziraju kao (ne)primjerene nekoj skupini. Zajednički cilj koji se projektom ostvaruje mora biti poticajan za sve učenike, tj. za grupu u cjelini. Kao drugo, nastavnik

treba pokazati svojim primjerom određenu dozu entuzijazma i volje da u tom projektu bude na raspolaganju svima podjednako s ciljem da vlastitim angažmanom potakne na suradnju one manje motivirane ili nemotivirane učenike. Taj angažman zahtijeva veći trud u pripremi nastave, a podrazumijeva se i promjena uloge nastavnika koji više nije samo predavač (često sveznajući pripovjedač) već voditelj projekta, savjetnik ili mentor. Svjesno ili nesvjesno, postajemo model koji se oponaša pa je nužno da taj model potiče sve učenike na ravnopravno sudjelovanje u zajedničkim aktivnostima, da se svi osjećaju jednako vrijednima i sposobnima za izvršenje nekog zadatka. Međusobno uvažavanje, poštivanje različitosti te sloboda govora preduvjet su svake suradnje. Kao treće, ali ne i manje važno, bez obzira na veličinu grupe (jesmo li ih podijelili u parove, četvorke, timove i sl.) svatko je karika bez koje ta skupina ne može funkcionirati pa se takav stav mora od početka njegovati. Pritom se ne isključuje pojedinačna odgovornost već se, naprotiv, ističe – formula mora biti jednostavna = zbroj pojedinačnih doprinosa rezultira uspjehom projekta. Ukratko, osnova su svake suradnje, pa time i suradničkog učenja: komunikacija, uvažavanje, tolerancija, podrška i pomaganje.

2. Izlet

Jedan od naših zajedničkih koraka u *Croaticumu* bio je priprema studenata svih razina za izlet u Vukovar (izlet je organizirala lektorica Ivana Brač). Pritom se studente i u okviru nastave informiralo o gradu Vukovaru s povijesnoga, kulturnog i jezičnog aspekta, uskladila se terenska nastava i organiziran je skupni posjet *Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata u sklopu kojega su studenti imali priliku slušati predavanja ravnatelja centra dr. sc. Ante Nazora*. Studente treba što je više moguće aktivno uključiti u planiranje izleta i samo putovanje, bilo kao organizatore, pratitelje (podjela rute, tj. plan puta na dijelove za koje pripremaju, pamte i na kraju daju informacije kolegama u autobusu) ili vodiče na mjestu događaja. Sve su to aktivnosti i projekti koji daju izvrsne rezultate i motiviraju učenike da nastave s učenjem hrvatskog jezika.

3. Gostovanje

Kulminacija projekta *Zaokružena priča* bila je organizacija gostovanja spisateljice Ivane Simić Bodrožić, točnije književna večer koju su od početka do kraja isplanirali i realizirali studenti naprednih stupnjeva (prema ZEROJ-u razine B2+ i C1). Tijekom planiranja gostovanja imali su u vidu nekoliko točaka koje ovdje redom navodimo kao shemu:

Planiranje i realizacija gostovanja

- a) izbor gosta – uglavnom je riječ o osobama iz kulturno-umjetničkog života
- b) izbor voditelja – volonteri za vođenje i organiziranje gostovanja (tzv. domaćini ili moderatori susreta)
- c) dogovor – podjela zadataka, prikupljanje podataka o gostu, samostalno osmišljavanje koncepta gostovanja (scenarij ili shema)

- d) izrada plana gostovanja – razgovor o prijedlozima, podjela uloga i izrada scenarija u dijaloškom obliku (kao individualna priprema za prvu probu)
- e) pokusi – izrada zajedničkog scenarija i učenje uloga, uvježbavanje pozdravnih govora, predstavljanje gosta, simulacija razgovora s gostom, predviđanje pitanja i završna riječ
- f) glavni pokus – priprema za moguće izmjene, improvizacija, rezervni plan
- g) gostovanje (susret s gostom).

Projekt organiziranja književno-umjetničkih susreta uključuje javni nastup, govor pred publikom i improviziranje. Priprema ostalih sudionika susreta (publike) temelji se na upoznavanju opusa i biografije gosta koji dolazi u posjet te skupnom osmišljavanju pitanja tako da svaki student zapiše tri pitanja koja bi rado postavio gostu i tako se može sastaviti zajednički popis koji postaje mali podsjetnik tijekom gostovanja i publici i voditeljima. Gostovanja se mogu razlikovati čak i ako se više puta ugošćuje isti umjetnik. Kao primjer možemo navesti hrvatskog književnika Miru Gavranu, koji je prvi put gostovao sam, a drugi put zajedno s našim studentima-prevoditeljima koji su preveli njegovu kratku priču *U zagrljaju rijeke*. Treći je put došao u goste sa suprugom Mladenom u ulozi dramatičara te su zajedno uprizorili dijelove komedije *Hotel Babilon*. Takvo gostovanje u paru dinamično je te zanimljivo i gostima i domaćinima, a posebno publici. Od ostalih književnika, redatelja i umjetnika *Croaticum* je još ugostio Miljenka Jergovića, Julijanu Matanović, Edu Popovića, Romana i Ivanu Simić Bodrožić, Simu Mraovića, Zorana Ferića, Hrvoja Šalkovića, Dalibora Matanića, Ognjena Sviličića i Filipa Šovagovića. Kao malu ilustraciju navodimo citat studentice koja je bila aktivno uključena u organizaciju i vođenje književnog susreta: „Gostovanje počinje: pozdravni govor, neke trunke straha i stida u mom glasu, u Grzegorzevim rukama koje jedva vidljivo drhte! I odjednom hrabrost slijeće na moje rame: čega se bojati? Ti su ljudi moji prijatelji, došli su uživati u jednoj lijepoj zagrebačkoj večeri, u Hrvoju Šalkoviću. Svi zrače nečim pozitivnim. Zahvaljujem tim ljudima, jer su oni izliječili moje plašljivo srce svojim pitanjima, svojom potporom, svojim šalama. Šalković je očaran, publika se ne može smiriti... A svojim maglovitim znanjem geografije ja razbijem stereotip o plavušama!!! Gostovanje je više nego uspješno! Svi su više nego oduševljeni! Čestitaju, Grzegorz me grli na brzinu, a gosti se natječu za Šalkovićev autogram. Nema ničega slađeg od truda koji daje svoje plove! Ničega!“

4. E-novine II. dio

Kako su izlet u Vukovar i posjet Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata u Zagrebu dio terenske nastave, a književna večer središnji događaj semestra, izvještaje s tih i inih izvannastavnih aktivnosti studenti su sjedinili u projekt E-novine (elektroničke novine) te su tako postali pravi novinarski tim koji se angažirao na svim poljima: od pisanja članaka, zajedničke korekcije

i lekture do grafičkog uređenja. Nastavnik uglavnom nadzire poštuju li se rokovi i surađuju li svi međusobno te, ako je potrebno, koordinira podjelu poslova kako bi oni bili ravnomjerno raspoređeni. Ne zadire u krajnji rezultat premda se i u završnoj verziji novina i nakon lekture mogu pronaći nesavršenosti i jezične omaške. Ta vrsta projekta pokazuje svu raznolikost i zahtjevnost rada na tekstu koji se dorađuje i ispravlja u nekoliko navrata. Osim toga sjedinjuje na jednome mjestu sve događaje koji su obilježili jedan semestar te tako ostaje trajna uspomena svim polaznicima tečaja. Rezultat projekta može se pogledati na internetu (http://croatikum.ffzg.hr/hrv/broj_2.pdf).

5. Film i knjiga

Projekcije u sklopu audio-vizualnih metoda također su usklađene s osnovnom temom te je studentima kao izvannastavna aktivnost ponuđeno prikazivanje dokumentarnog filma *Vukovar 1991*. Usto su nastavnici bili u mogućnosti prikazati i druge dokumentarne i igrane filmove o toj temi u sklopu redovnog nastavnog plana, ali važno je da se barem jedan film prikaže za sve učenike. S književnog aspekta čitali su se odlomci iz književnih djela Pavla Pavličića, Siniše Glavaševića, Alenke Mirković itd. Za zajedničku lektiru kao obavezno štivo odabran je aktualan i nagrađivan debitantski roman *Hotel Zagorje* Ivane Simić Bodrožić koja u njemu progovara iz prognaničke perspektive očima djeteta i djevojke. Sa stanovišta jezika taj se roman preporučuje na srednjim i višim razinama učenja jezika. Na srednjem stupnju učenja jezika predlažemo zajedničko čitanje lektire na nastavi.

6. Primjer književne interpretacije romana *Hotel Zagorje*

Prije čitanja romana studenti preko izabranih književnokritičkih tekstova upoznaju neke aspekte djela te iznose svoja očekivanja.

„Nekome će se učiniti kako je ovo roman o životu u izbjeglištvu, pa bi ga lako ukalupio, pospremio i likvidirao kao sentimentalnu, toplu ljudsku priču, možda zgodan primjer ženskoga bildungsromana, nastalog u ekstremnim uvjetima, ili naprosto kao nešto što je rubna stvar, kako u životu jednoga društva, tako i u književnosti.“ (Jergović 2010)

„Ne želeći se upuštati u šira razmatranja teorija traume, vrijedno je spomenuti radnu tezu pojedinih pristupa traumi koji traumatsko iskustvo smještaju izvan jezične iskazivosti; ono uvijek ostaje jezgra unutar subjekta koja mimo njegove volje generira neugodu i upleće se u svakodnevni život.“ (Milanko 2010)

Roman *Hotel Zagorje* Ivane Simić Bodrožić može se iščitavati u kontekstu stvarnosne proze koja prije svega računa na čitateljevo poznavanje izvanknjiževnih mo-

tiva što se uklapaju u književni tekst. Jagna će Pogačnik istaknuti: „Simulacija stvarnosti u pripovjednom tekstu jedna je od glavnih odlika kojom se služe pripovjedači ‘stvarnosne proze’, nastojeći pritom sa svojim adresatima (‘idealnim čitateljima’) potpisati i neku vrstu predugovora u kojemu će odgovor na pitanje što je stvarnost biti poprilično jednoznačan i u kojemu neće biti nepoznanica.“ (Pogačnik 2007: 13-14) S druge strane Gajo Peleš ovako vidi odnos ‘književne’ i ‘povijesne’ priče: „U književnoj se priči tvore pojedinačnosti koje su ‘oslobođene’ od toga da budu ‘preslik’ svojeg dvojnika u stvarnom svijetu.“ (Peleš 1999: 19) Ivana Simić Bodrožić kaže: „Isprva su to bili samo fragmenti o ljudima i njihovim sudbinama povezanim u jednu priču o životu u prognaničkom smještaju kroz oči devetogodišnje djevojčice, a onda su malo po malo počeli oživljavati i postajati pravi likovi. A pravi likovi i prave priče su postali roman.“ (Vrljić 2010) Pred čitateljem je tako tekst ispunjen fakcijom pa će biti teško postići „nužno odvajanje osobne tragedije njegove autorice od *ispisivanja* tragedije njezine junakinje“ (Milanko 2010). Potvrđuje to i književna večer s autoricom na kojoj su se gotovo sva studentska pitanja odnosila na njezin i živote osoba koje su bile inspiracija za likove. ‘Stvarnost’ koja stoji u pozadini teksta pretpostavljena je fikcionalnosti. Sadržajna razina romana time otvara niz motiva ‘hrvatske zbilje’ koji zahtijevaju kulturološku kompetenciju studenata hrvatskoga kao inog jezika. Riječ je prije svega o Domovinskom ratu, životu u prognaništvu, društvenim podjelama i sukobima, ali i fenomenima popularne kulture:

„Na Dnevniku nisu ništa rekli, ali poslije prognoze pustili su pjesmu Moja Ružo od Prljavog kazališta. Ona je znala da je to to, još su i Slovenci taj dan vijest objavili na teletekstu, ali naši šute, valjda ne znaju što bi rekli ljudima. Za nas je gotovo, tko je izašao, izašao je, a što će biti s ostalima, to samo Bog zna. Dolazi tetka i grli mamu, govori joj da to nije istina, da lažu i da su Slovenci isti k'o i Srbi. Vukovar je pao i to me muči jer nisam sigurna što to točno znači, a glupo mi je sada pitati.“ (Simić Bodrožić 2010: 12)

„Jednom smo u Caritasu dobili punu torbu slatkiša i teglili je prema Črnomercu u tramvaju prepunom ljudi. Dotjerana gospođa u našim kolima rekla je kolegici da to izbjeglice rade gužvu jer se po cele dane vozažu sim tam. Pogledala sam je i nasmiješila se jer sam znala da smo mi prognanici, a da su izbjeglice iz Bosne.“ (Isto: 11)

„Mama je otrčala u sobu i vidjela babu kako baca stvari i pokušava dedu pogoditi papučom. Vikala mu je da je prokleti partizan koji je bombama rušio mostove. Istina je bila da je deda u mladosti bio partizan, jer kad je imao dvanaest godina, partizani su prije ostalih ušli u njegovo selo i povelili ga sa sobom. (...) U selo mog drugog dede, koji je bio zaklan, prvi su ušli domobrani, tako da su završili na neprijateljskim stranama.“ (Isto: 25)

„Osim toga obožavao je Tonyja Cetinskog i DJ Bobu i nosio robu iz WGWA. Još za proslavu prošle Nove godine plesala sam sentiš s njime na Plamen ljubavi, a sada smo sve to prezirale dok smo navlačile kosu preko lica i pjevušile A šta da radim.“ (Isto: 85)

U vrijeme čitanja romana njegov ideološki plan, koji je dosta zanimao studente, aktualiziran je polemičnim susretom književnice i hrvatskog predsjednika Ive Josipovića. U autoričinu pismu beogradskom književnom časopisu *Beton* među ostalim čitamo: „Dakle, još jedanput: rat, roman, djeca. Čini vam se da nešto nedostaje? Da, kako je ono došlo do toga? (Izostavimo male zločeste čimpanze s noževima i mitraljezima.) Političari, naravno. U mojoj romanesknoj priči ne spominju se puno, ipak je riječ o dječjem svijetu, iako, naravno, urlaju iz potkonteksta, viču: ‘Ne čujem dobro!’ s jedne strane i ‘Zna se!’ s druge, ali stjecajem novih okolnosti i zbog moje želje da se konačno i svjesno pozabavim time, moram sad i o njima napisati ponešto. Ovu dvojicu luđaka ovaj ću put ostaviti tamo gdje, na sreću, sada i jesu jer imamo mi ove aktualne koji svakako zaslužuju malo pažnje.“ (Simić Bodrožić 2011) U intervjuu za *Večernji list* Ivo Josipović izjavljuje: „Ona je pozvana na prijedlog mog savjetnika za branitelje g. Freda Matica kao stradalnica u Domovinskom ratu koja je ostvarila zavidan književni uspjeh. Njezin opis našeg susreta vidim kao određeno poetsko viđenje, jer svatko tko je bio u Uredu, a takvih je građana zaista puno, zna da susreti, od osiguranja do načina razgovora, izgledaju bitno drukčije. Poštujem žrtvu koju je podnijela njezina obitelj i ona osobno, naravno, i cijenim njezin rad. Ali temeljna je razlika u našem razgovoru bio odnos prema pomirenju i potrebi da se nevine žrtve, ma kojem narodu pripadaju, tretiraju s jednakim poštovanjem. Od takvog etičkog i političkog načela nikada neću odstupiti, pa i ako netko zastupanje takvog stava doživljava kao neugodu.“ (Toma 2011)

Roman prati odrastanje glavne junakinje te ima elemente ratne, ženske i autobiografske proze. Studenti u njemu iščitavaju navedena književna pisma te raspravljaju o njihovu funkcioniranju u cjelini djela. S druge strane djelo smještamo u kontekst hrvatske proze posljednjih dvadesetak godina.

Ivana Simić Bodrožić odlučila se za kombinaciju pripovjednih perspektiva. Studenti uspoređuju dva sljedeća citata te pojedine dijelove romana pripovijedaju iz perspektive drugih likova (brata, majke, djeda...). Isto tako, nakon razgovora o infantilnom pripovjedaču u hrvatskoj književnosti i filmu, navode slične primjere svjetskih književnih i filmskih ostvarenja.

„- Šta će nam pasoši kad idemo na more? – prošapćem. - Tata je rekao, ako se zakuha, da idemo kod strica u Njemačku. – odgovara. Ne razumijem što bi se to moglo zakuhati, ali slutim da je nešto u vezi politike jer svi stalno o tome pričaju. I ja imam jednog majmunčića koji se zove Meso, kao naš predsjednik, zato što malo sliče.“ (Simić Bodrožić 2010: 5-6)

„Naveo je kako postoji velika opasnost od otuđenja osobnih stvari i oštećenja namještaja. Na sudu nas je zastupala poznata odvjetnica, besplatno, a u jednim novinama je čak i izašao članak o nama koji se zvao ‘Zakon pišu suze’. Pročitala sam ga nebrojeno puta i znala sam ga napamet.” (Isto: 15)

Književna kritika podijelila se oko pitanja funkcioniranja infantilnog pripovjedača u ovom djelu, što može biti podloga za daljnje studentske interpretacije.

„Pripovedna perspektiva je neujednačena. Mi ne znamo pouzdano kad i dole pripoveda devetogodišnja djevojčica koja ima infantilni doživljaj sveta i ograničeni domet znanja, a kad preuzima znatno starija naratorka, budući da se početna pozicija menja i nadilazi sugerisanu podređenost pripovedanja životnom uzrastu koji naratorka trenutno ima.” (Ćirić 2010)

„Iako je na početku romana infantilna junakinja fokalizirana u dobi od devet godina, njezin pripovjedni glas, stiliziran i uglavnom dosljedno izveden jednostavnim proširenim rečenicama i načelom paratakse, postupno nestaje u trenutku kad se njezina obitelj smješta u hotel Zagorje.” (Milanko 2010)

Jezik je romana mješavina stilova. Administrativne izraze nalazimo, prije svega, u pismima, a novinarsko-publicističke u novinskom članku, posebnim dijelovima romaneskne strukture. Izbor riječi, bilo u dijalozima bilo u pripovjedačkim komentarima, ocrtava likove, smješta ih u govorna područja, dočarava njihove emocije i sukobe, funkcionira kao izvor ironije i kritike. Sa studentima razgovaramo o tim leksemima i problemu njihova prevođenja.

„Mi nismo govorili slanac, nego dugačka kifla, kulja mi je bila ružnija riječ čak i od našeg čvegera, norec je bio običan kreten, a postojala je još sva sila purgerskih riječi koje su onda varirale od kvarta do kvarta. Njima je bilo smiješno moje otezanje, a kada sam rekla da mi je mama našla u Caritasu sasma nove farmerice umjesto trapke, donekle sam zaslužila naziv seljanke i izbjeglice.” (Simić Bodrožić 2010: 28)

„- Ja sam Maja, dolazim iz Beograda, a ti? – Bila je lijepa, imala je dugu kuštravu kosu i jamice na obrazima. Sledila sam se. – Iz Vukovara – Procijedila sam. Nisam je mogla gledati. – Baš lepo, možemo na jugoslaven-skom da pričamo – rekla je Maja. – Ja pričam hrvatski – odbrusila sam. – Pa to je isto – smiješila se Maja. – Nije isto – rekla sam i otišla u najudaljeniji dio sobe gdje sam pronašla stolicu.” (Isto: 61)

Motive autoričina poetskog opusa, sjedinjenog u zbirci *Prvi korak u tamu* (2005), nalazimo i u romanu. Studenti prate na koji način funkcioniraju u jednome, a na koji u drugom književnom rodu.

*„Moj stariji brat, uvijek tek malo zastane prije
cilja,
samo da me zavara, kao da će me pustiti da
stignem prva,
ali uvijek pobijedi jer je veći i hrabriji.“* (Simić Bodrožić 2005: 24)

„Moj brat i ja nikad se nismo baš slagali. (...) Igra koje smo se prije često igrali zvala se 'Granica'. On bi me pitao: - Koja ćeš ti biti zemlja, Jugoslavija ili Njemačka? Ali zapamti da je Jugoslavija tvoja domovina i da su partizani pobijedili Nijemce. – Jugoslavija, ja ću biti Jugoslavija! – uzviknula bih. To je zapravo značilo da za novac kojim smo trgovali ja moram izrezati četiri papirića, a on jedan jer je marka bila jača od dinara.“ (Simić Bodrožić 2010: 21)

7. Zaključak

Smatramo da su navedene nastavne i izvannastavne aktivnosti pridonijele razvoju jezičnih i kulturoloških kompetencija studenata hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Studenti su pokazali veliko zanimanje za književne i povijesne teme, posebno nakon izleta u Vukovar i književnog susreta s Ivanom Simić Bodrožić, pa možemo zaključiti kako terenska nastava i studentski projekti potiču razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja, povećavaju motivaciju za nastavak učenja jezika i pridonose boljem usvajanju različitih znanja i vještina koji jačaju samopouzdanje i samostalnost studenata u jeziku i u životu.

Na kraju iznosimo jedan studentski komentar nakon tri tjedna nastave: „Prva tri tjedna su bila jako zabavna, programi navečer su bili jako dobri. Voljela bih da još idemo na neke programe zajedno s grupom. Također jako mi se sviđa da čitamo zanimljive lektire. Mislim da mnogo ćemo naučiti s čitanjem i to tako da se zabavljamo. Volim nastavu jer je zabavna, dinamična, nikada mi nije dosadno.“

Literatura

- Ćirić, S. (2010) *Istinita priča iz srca traume*, <http://www.novosti.com>
- Jergović, M. (2010) *Zašto su nam prognani smetali, zašto smo bili uvjereni da smo bolji od njih*, <http://www.jutarnji.hr>
- Knowles, M.S., Holton, E.F. i Swanson, R.A. (1998) *The Adult Learner*, Houston: Gulf Professional Publishing Company.
- Milanko, A. (2010) *Sretno ispisivanje traume*, <http://matica.hr/Vijenac>
- Peleš, G. (1999) *Tumačenje romana*, Zagreb: ArTresor naklada.
- Pogačnik, J. (2008) *Tko govori, tko piše*, Zagreb: Zagrebačka slavistička škola, Filozofski fakultet u Zagrebu.

- Simić Bodrožić, I. (2005) *Prvi korak u tamu*, Zagreb: Studentsko kulturno umjetničko društvo Ivan Goran Kovačić.
- Simić Bodrožić, I. (2010) *Hotel Zagorje*, Zagreb: Profil International.
- Simić Bodrožić, I. (2011) *Draga redakcijo Betona*, <http://elektrobeton.net>
- Toma, I. (2011) Nitko ne bi smio u Sabor s 300 glasova. Intervju s predsjednikom RH Ivom Josipovićem, *Večernji list*, 4. travnja, 8-9.
- Vrljić, S. (2010) *Ivana Simić Bodrožić: U meni žive dvije osobe*, <http://www.mvinfo.hr>

Vukovar – The Completed Story

Presented in this article are learning activities and student projects related to teaching literature and culture, from the perspective of two lecturers. The organization of these projects is described, along with the field trips and activities in *Croaticum – The Center for Croatian as a Second and Foreign Language* (at the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb). The *Croaticum* projects described in the study are intended for the lower and higher advanced levels (according to the CEFR: B2 +/C1); however, certain learning activities can be implemented at lower levels of language learning as well. The student projects include teamwork, cooperative learning and active participation in organized literary evenings. Field trips include preparing the participants prior to the trips through learning about different but thematically related content in the classroom. For the Vukovar project we incorporated teaching literature by reading the novel *Hotel Zagorje*, organized an author appearance by Ivana Simić Bodrožić, watched films about Vukovar, visited the Croatian Memorial Documentation Center for the Croatian War of Independence, listened to lectures held by the director of the center, Ante Nazor, Ph. D., and took a day trip to Vukovar and Ilok. The *E*-newspapers project and the literary interpretation of the novel *Hotel Zagorje* completed our project on Vukovar.

Key words: *learning activities, student projects, field trips, cooperative learning, and Croatian as a second and foreign language*